

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. III. Resolvuntur aliæ difficultates, seu casus conscientiæ, circa
matrimonia clandestina, & prædictum Concilii Tridentini decretum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

50. Hæc difficultas adeo torfit aliquos ex Patribus Tridentinis, ut ante decretum prædictum de reform. matrim. exilimaverint, Ecclesiam non posse clandestina matrimonia irritare; & quidam ex Theologis, qui ei interfuerunt, ut Dominicus Soro, & Ruardus Taperus questionem indecisam reliquerint. Pro resolutione

51. Notandum primò ex D. Thoma in 4. dist. 34. qu. unic. ar. 1. ad 4. matrimonium hoc habere supra cetera Sacramenta, quod non solum ordinatur ad conjugum sanctificationem, sed etiam est in officium naturæ, & in bonum commune totius Reipublicæ; atque adeo triplici constat contractu, naturali, civili, sacramentali. Inquantum est contractus naturalis, statuitur jure naturæ; inquantum civilis, lege civili; inquantum Sacramentum, statuitur jure divino; idèque ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona fieri inhabilis ad matrimonium; si enim sit impotens ad copulam carnalem, lege naturæ ad illud inhabilis est; si consanguineus, vel affinis, lege positivâ, civili & Ecclesiasticâ; si non baptizatus, jure divino incapax est Sacramenti matrimonij, quamvis ad contractum naturalem vel civilem habilis sit.

52. Notandum secundò, Christum Dominum non elevasse omnem contractum matrimoniale, etiam signis sensibilibus expressum, in Sacramentum, sed tantum eum, qui esset legitimus, id est legitimus conformis, & inter personas baptizatas & legitimas, id est impedimentum dirimens non habentes.

53. Ex his facile haberi potest resolutio difficultatis propositæ, & explicari, qua ratione Ecclesia matrimonia clandestina irritare potuerit: id enim duobus modis præstare potuit, primo indirectè, & mediâtè, reddendo personas inhabiles ad contrahendum, ut innuit Tridentinum in decreto supra relato; secundò directè & immediâtè, cassando & irritando contractus matrimoniales consensu clandestino factos, cum enim Ecclesia sit Respublica bene ordinata & Christo, debuit in ea esse potestas ad regulandos contractus suorum subditorum, & adeo potuit statuere quasdam condiciones, sine quibus tales contractus sint irriti. In quo non mutavit materiam, vel formam Sacramenti matrimonij, formaliter sumptas (nam materia & forma Sacramenti matrimonij, etiam post Tridentini decretum, est contractus legitimus, sicut ante) sed tantum materialiter, faciendo scilicet quod contractus clandestinus, qui antea erat legitimus, non sit amplius legitimus, subindeque non sit amplius elevabilis ad dignitatem Sacramenti, cum Christus, ut supra dicebamus, solum contractum legitimum ad rationem Sacramenti elevaverit.

54. Potestque id explicari, & illustrari duplici exemplo aptissimo. Primum est si quis habet potestatem mutandi aquam in vinum, & iter mutare materiam Sacramenti baptismi materialiter (hoc est efficiendo quod ea res, quæ erat vera aqua naturalis, jam non sit amplius aqua naturalis, nec per consequens materia Sacramenti baptismi) sed non formaliter, quia semper verum esset, quod aqua vera & naturalis esset materia Sacramenti baptismi à Christo instituta. Item si terminus iste corpus, à sua significatione deponeretur, & ad aliam communi Reipublicæ consensu transferretur, & alius, qui vim idem significandi haberet, loco illius substitue-

retur; forma consecrationis panis incomparabiliter, quia semper verum esset, quod vocem significantes conversionem panis in corpus Christi essent forma Eucharistie. Idem cum propositione dicendum est de materia & forma Sacramenti matrimonij; Ecclesia enim prohibendo matrimonia clandestina, non mutavit formaliter, sed materialiter tantum, materiam & formam Sacramenti matrimonij, faciendo quod contractus consensu clandestino factus, non sit amplius legitimus, id est legitimus Ecclesiasticis conformis, & reddendo personas sic contractas inhabiles ad matrimonium. Neque novum est, quod Ecclesia hac potestate usâ fuerit, nam olim in Ecclesia matrimonia erant irrita contracta inter consanguineos usque ad septimum gradum sine dispensatione; postea verò Ecclesia restrinxit usque ad quartum gradum, unde fecit ut matrimonium inter consanguineos in quinto gradu, quod olim non erat Sacramentum, modo sit Sacramentum, reddendo personas habiles ad contrahendum. Ex his patet solutio ad primam difficultatem.

Ad secundam verò respondeo, de jure quidem naturæ esse quod contractus legitimus sit matrimonium, sed quod contractus legitimus sit, non solum à jure naturali, sed etiam à jure positivo, civili & Ecclesiastico dependere; cum matrimonium, ut supra dicebamus, non solum sit in officium naturæ, sed etiam in bonum Reipublicæ Christianæ & secularis, non solum statuitur jure naturæ, sed etiam legibus Ecclesiasticis & Civilibus subditur unde jure Canonico & Civili aliquæ condiciones statui possunt, ex quorum defectu contractus matrimonialis fiat irritus, subindeque non sit elevabilis ad rationem Sacramenti.

§. III.

Resolvuntur alie difficultates, seu casus controversie circa matrimonia clandestina, & prædictum Concilij Tridentini decretum.

Quæres primò, quid intelligatur nomine Parochi, vel Ordinarij, cujus præsentia ad validitatem matrimonij à Tridentino requiritur?

Respondeo nomine Parochi, vel Ordinarij non solum intelligi Parochum in tota sua Parochia, sed etiam Episcopum in tali diocesi, Archiepiscopum in tota provincia, dum viuit actu, vel causa ad eum per appellationem devoluta est, Summum Pontificem in toto orbe. Legatum Summi Pontificis in tota sua provincia, Vicarios generales Episcoporum in spiritualibus, & capitulum Cathedralis, sede vacante, in tota diocesi, & denique eos, qui habent jurisdictionem Episcopalem respectu eorum, in quos eam habent, ut Capitula quædam, & Abbates exempti.

Quæres secundò, An necessarium sit quod Parochus matrimonio assistens sit Sacerdos?

Respondeo id non esse necessè, sed sufficere ut habeat titulum & officium Parochi, sicut expressè declaravit congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum anno 1591. ut refertur in declarationibus capituli primi decreti de reform. matrim. Ubi etiam dicitur nomine Parochi intelligi eos, qui obtinent Parochiale beneficium, licet ad Sacrodotium nondum promoti sint, quia nondum expi-

ravit annis illis concessus, ut curent promovendi. Si tamen Parochus alterum velit subdelegare, ut assistat matrimonio, non potest subdelegare eum, qui non est Sacerdos, quia Tridentinum prædicto decreto de reform. matrimonij ait: *Qui aliter quam presente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit &c.*

58. Quæres quartò, qualis debeat esse præsentia illa Parochi & testium?

Respondetur non sufficere naturalem, quomodo bestia possunt esse præsentis, sed necessariam esse humanam & moralem, qua scilicet adhiat non tantum corpore, sed etiam scientia, & advertant quid agatur. De testibus constat, non possunt enim alioquin testificari de re gesta. De Parocho autem major adhuc est ratio, quia debet adesse ut repræsentans personam Ecclesiæ ut cognoscentis rem quæ geritur, ut sic dici possit matrimonium contrahi in facie Ecclesiæ. Sed

59. Quæres quartò, quid dicendum, quando Parochus & testes sunt præsentis per violentiam?

Respondeo quoad testes, quantumvis sint ibi per violentiam, validum esse matrimonium, quia ad rationem testis, qui possit testificari, satis est, quod advertat & intelligat. Quantum vero ad Parochum, licet stando præcisè in littera Concilij, videatur requiri quod Parochus sit præsens voluntariè; videtur enim Concilium requirere quod adsit non ut testis, sed ut Parochus, exercens suum officium, atque adeo ut approbans; tamen stando declarationi congregationis Cardinalium, qui habent autoritatem à Summo Pontifice interpretandi Concilium Tridentinum, certum esse debet, quod etiam si Parochus sit ibi per violentiam, erit tamen validum matrimonium; ita enim facta hæc congregatio declaravit expressè loco præcitato, in hæc verba: *Congregatio Concilij censuit, matrimonium coram Parocho & testibus contrahitum, nisi aliud obstat, validum esse, quamvis Parochus invitatus interfuerit, & alia de causa, quam ut matrimonio interesset, à contrahentibus accessit fuerit, cum tamen ad actum matrimoniale verè & formaliter fuerit adhibitus. Alias declarationes, effectus Farinacio Basilii Pontius lib. 5. de matrim. cap. 21. quarum prior affirmat valere matrimonium, dummodo Parochus sit præsens, & intelligat id, quod agitur, licet dissentiat & contradicat: adhibitus vero Parochus intelligitur, etiam si ex alia causa vocatus sit, dummodo sit adhibitus ad illum effectum. Posterior vero est huiusmodi: An vero si invitus & compulsus per vim adsit Parochus, etiam contrahatur matrimonium, & procedente supradicta prohibitione Ordinarii, tale matrimonium subsistat? congregatio respondit, subsistere.*

60. Quæres quintò, an matrimonia celebrata sine proclamationibus, sint clandestina?

Respondeo negativè, dummodo fiant coram Parocho, & duobus vel tribus testibus: illud enim in jure censetur clandestinum, quod fit clam, & non coram Ecclesiâ, cui subinde iudicè consistere non potest. At matrimonium coram Parocho, & testibus celebratum non fit clam, sed coram Ecclesiâ, cui per legitimos testes constare iudicè potest: Ergo non censetur clandestinum, quamvis sine proclamationibus celebretur. Unde omisso proclamationum non reddit matrimonium irritum, etiam post

A decretum Tridentini, ut expressè declaravit congregatio Cardinalium ad cap. 1. decreti de reform. matrim. num. 2. in hæc verba: *Congregatio censuit, matrimonium contrahitum, non præmissis denunciationibus, nisi aliud obstat, irritum non esse.* Ex quo intelliges, antiquum jus in Lateranensi sancitum, quo matrimonium sine prævijs denunciationibus celebratum, subijciebatur poenis matrimonij clandestini, ut constat ex cap. Finali, de clandest. despons. sumpto ex Lateranensi, fuisse per Tridentinum correctum & irritatum; nam hoc ipso quod matrimonio præscripta forma, per quam efficitur Ecclesiâ juridicè notum, nempe quod celebretur coram Parocho & duobus vel tribus testibus, suffulit ab eo sic contracto clandestinitatem, & consequenter poenas matrimonij clandestinis statutas, inter quas præcipua est ejus irritatio & invalidatio.

Peccant tamen graviter, qui sine dispensatione, vel legitima causa excusante, non præmissis proclamationibus, matrimonium contrahunt; quia est res gravis, & Tridentinum prædicto de reform. matrim. decreto cap. 1. strictissimè præcipit, ut tales proclamationes celebrationi matrimonij præmittantur. Verba ejus hæc sunt: *Sacri Lateranensis Concilij sub Innocentio III. celebrati, vestigijs inherendo, præcipit (sancta Synodus) ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, quod à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis, in Ecclesiâ, inter Missarum solemnias, publice denunciatur, inter quos matrimonium sit contrahendum: quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum ad celebrationem matrimonii, in sacre Ecclesiæ celebratur.*

Quæres sextò, an matrimonia filiorum familiaris, sine consensu parentum, præsertim patris, contracta, irrita sint?

Respondeo talia matrimonia esse valida, licet in Gallia edictis Regijs prohibita sint, subindeque illicita.

Prima pars hujus resolutionis constat primò ex Tridentino, decreto de reform. matrim. cap. 1. ubi sic dicitur: *Tamen si dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse matrimonia, quandoquidem Ecclesiâ ea irrita non fecit, ac proinde jure dammandi sint illi, ut eos sancta Synodus anathemate damnet, qui ea vera & rata esse negant; quique falso affirmant, matrimonia à filijs familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata & irrita facere posse, &c.* Constat secundo, exemplo Tobie, qui inconsulto patre contraxit matrimonium cum Sara filia Raguelis, quod fuit acceptum & gratum Deo & Angelo Raphaëli; hujus matrimonij paranympho. Similiter Esau Genes. 27. duas uxores duxit sine consensu patris, quod evidens argumentum est, matrimonia filiorum familiaris sine consensu parentum inita, non esse jure naturæ irrita. Quod vero jure Canonico non irritentur, constat autoritate Summorum Pontificum, Nicolai I. in responsis ad consulta Bulgarorum cap. 3. & refertur can. sufficit 27. qu. Innocentij III. cap. Cum apud, cap. Tue fraternitati, cap. Tua nos, de sponsal. Alexandri III. cap. Cum locum eodem titulo. Similiter non esse jure Civili irrita, docet antiquissimus jurisconsultus Paulus in lib. sent. dicens, quod non debet contrahi matrimonia sine voluntate patris, sed contracta non solvuntur, quia contemplatio publicæ utilitatis privatorum commodis præfertur.

Unde

Unde non sunt audiendi quidam juris civilis Doctores contrarium sentientes.

63. Ratio etiam suffragatur, ut enim docet S. Thomas 2. 2. quæst. 104. art. 5. incorp. licet pater habeat jus dirigendi per imperium actiones domesticas filij, & filius teneatur ei obedire; tamen non habet in suo dominio naturales filij potentias & facultates, qualis est potentia generativa, unde filius jure naturæ potest sine consensu patris de tali facultate disponere, eamque alteri tradere per contractum matrimoniale. Verba S. Doctoris sunt: *Tenetur homo homini obedire in his, quæ exterius per corpus sunt agenda, in quibus tamen secundum ea, quæ ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, sed solum Deo, quia in his omnes homines naturæ sunt patres, putà in his, quæ pertinent ad corporis sustentationem, & proles generationem. Unde non tenentur nec servi dominis, nec filij parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda, aut aliquo alio hujusmodi. Sed in his quæ pertinent ad dispositionem actuum & rerum humanarum, tenetur subditus suo superiori obedire secundum rationem superioritatis, sicut miles duci exercitibus in his, quæ pertinent ad bellum; servus domino in his, quæ pertinent ad servilia opera exequenda; filius patri in his, quæ pertinent ad disciplinam, & curam domesticam.*

64. Secunda verò pars nostræ resolutionis, quæ asserit matrimonia filiorum familias sine consensu patris in Gallia editis Regijs esse prohibita, constat, nam Henricus II. Galliarum Rex Christianissimus, anno 1556. ea strictissime prohibuit, & contra filios sine consensu patris matrimonium contrahentes has penas statuit: Primo, ut jure exheredes fieri possent. Secundo, ut liceat parentibus jam factas donationes revocare. Tercio, ut ob id exheredati liberi, omnia lucra amittant, quæ suis vi consuetudinis, aut pacti matrimonialis deferebantur. Demum statuit, quod intervenientes huic matrimonio penam arbitriam plestantur, & Notarius, ac testes penam capitis puniantur.

65. Quæres septimo, An ita verum sit, matrimonia clandestina, post decretum Tridentini, esse irrita, ut in nullo prorsus casu valida sint?

Respondeo multos recenseri casus, in quibus talia matrimonia censentur valida, non obstant Tridentini decreto; sed ex illis duos tantum vel tres prorsus probabiles. Primus est, si fideles contrahant in facie Ecclesiæ, sed invalide, propter occultum impedimentum; postea cognitò impedimento possunt occultè contrahere, vel renovando consensum, vel si vir maritali affectu uxorem cognoscat; & in tali casu matrimonium illud, licet clandestinum, validum est, ut à Pio V. declaratum fuisse testatur Navarrus cap. 22. Manualis num. 70. & Petrus Ledesina qu. 45. art. 5. affirmat Cardinales Congregationis ita declarasse, seque illam declarationem vidisse. Contrarium tamen sentiunt non pauci cum Pontio lib. 5. cap. 6. propter declarationem Clementis VIII. art. præcedenti, §. 2. in fine adductam, quæ asserit, cum matrimonium ab initio fuit invalidum, ut revalideretur, necessarium esse consensum utriusque conjugis coram Parocho & testibus. Sed Clementem cum Pio conciliare conatur Amicus hic disp. 7. sect. 13. num. 131. dicens, utramque sententiam esse in praxi tutam ac securam, istam esse tutiorem, & alteram probabiliorē, subindeque potuisse ex diverso fundamento utramque sententiam ubi u-

A troque Pontifice in praxi servandam præstare, primam ut probabiliorem, secundam ut tutiorem.

Secundus casus, qui ab aliquibus probabiliter reputatur, est, quando quis per totam vitam habitavit cum concubina, quæ reputatur eius uxor, ex qua etiam plures liberos suscepit; postea verò dum ægrotaret, publice decessit non fuisse veram ejus uxorem, atque adeo filij esse illegitimos; unde ipse morti propinquantem vocat Parochum, qui vel abest, vel non potest inveniri; si tunc coram quinque, vel septem testibus contrahat, ut filij fiant legitimi, probabiliter reputantur alicui, validum esse matrimonium.

B licet alij oppositum probabiliter existimant. Tercio, Matrimonia clandestina valida sunt, si contrahantur in ijs locis, in quibus Tridentini constitutio non est recepta, licet contrahentes peregrini sint, & in eorum patriæ talis constitutio sit recepta, imò licet de industria eo se contulerint, ut valide contraherent, sicut ait Pontius lib. 5. cap. 9. post Sanchez & alios. Item si duo contrahentes clandestini, sint diversarum parochiarum, in quarum una publicatum fuerit decretum Tridentini, non verò in altera, valet matrimonium, si fuit celebratum in ea parochia, in qua decretum non fuit receptum, ut declarat congregatio Cardinalium in caput 1. Decreti de reformatione matrimonij, & in responsione data Episcopo Anthepiensi, quæ refert Sylvius hic ad quæst. 45. art. 5.

Demum quando Parochus simpliciter haberi non potest, vel non potest haberi sine maximo vel ipsius Parochi, vel contrahentium periculo, validum est matrimonium in absentia Parochi contractum, ut constat ex decisione eisdem congregationis Cardinalium, quæ constituta ab Episcopo Tricarientiensi circa formam matrimoniorum, quæ in partibus Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ contrahuntur, examinatis ac penitus rationibus sibi ab Episcopo propolis.

D postquam declaravit irrita esse matrimonia hæreticorum celebrata coram ministro hæretico, vel magistratu in loco, ubi Tridentinum est publicatum, subiungit: Si verò parochia, in qua aliquando observatum decretum propter parochi defectum, & cathedrales iidem Episcopo & Capitulo, habentibus à Concilio facultatem aliam sacerdotem ad id delegant, nulli quæ alius iussit, qui iussit Parochi, aut Episcopo suppleat, matrimonium valet absque presentia Parochi, servat tamen in ea quæ per ipsam formam Concilij, nempe adhibitu saltem duorum testium. Si verò extant quidem Parochus & Episcopus, sed nullo constituto Vicario, uterque metu hæreticorum latent, ita ut verè ignoretur, ubi sit, vel eodem metu & Diocesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum est matrimonium contractum absque Parocho, adhibitis tamen duobus testibus.

ARTICULUS IV.

An, & quo jure matrimonium factum est in gravi, seu in virum constantem cadente, irritum sit?

§. II.

Quibusdam præmissis utraque difficultas resolvitur.

Suppono primò, meritum sic desiniri ab Ulpiano de eo quod metus causa, & obligatio permissa.